

dat dag en uur van monsterlijke geboorten een voorteken zijn van grote veranderingen in de samenleving die door de monsterlijke figuur van het kind worden voorbeduid. Daarom trekt hij de horoscoop van het kind op het moment van zijn geboorte, om dertig minuten over drie (half vier) in de namiddag van 20 januari 1598 nieuwe stijl (10 januari oude stijl). Uit de stand van zon, maan, sterren en planeten besluit hij vervolgens dat ons een ‘verwerden ende onnatuerlijckden tijt’ te wachten staat waarin ‘de dry principale plaghen over dese Nederlanden van daghe te daghe seer sullen toenemen’, namelijk ‘oorloghe, dieren [*dure*] tijt, ende peste’. Ja, ‘de menschen sullen met verkeerde sinnen geplaecht worden. Want Liefde ende Trouwe is verjaecht. Gherechticheyt ende Bermherlicheyt moeten buyghen.’⁷⁰ Erg precies was dat allemaal niet, maar wellicht vroeg het publiek daar ook niet om. Nog drie andere gevallen van wondergeboorte zijn in die jaren in Holland gedocumenteerd: op Nieuwjaarsavond 1599 te Purmerend, op 9 december 1601 in de Haarlemse Gierstraat, en op 17 februari 1603 in Enkhuizen.⁷¹ Nieuws over het Purmerendse geval werd ook buiten de grenzen gepubliceerd, in de Zuidelijke Nederlanden en in Engeland.⁷² Het ging om het kind van Janneken Jacobs en Jan Martensen, twee in Hoorn geboren en daar ook getrouwde marskramers die zich in mei 1598 in Purmerend hadden gevestigd, dicht bij de kerk. Het kind was voldragen en welgeschapen, niet misvormd, maar een week vóór de geboorte kon men het in de buik van de moeder horen huilen, en anderhalve week na de geboorte werd het ziek.

Het lag als dood in zijn bedje maar leefde op 14 januari weer op en sprak ‘s avonds om 7 uur tot driemaal toe luid de woorden ‘O mijn Godt’, en vervolgens, voordat het stierf, nog driemaal ‘A my’. Men kon die woorden, aldus het pamflet, tot in de kerk horen. Moeder was ontroostbaar maar vader erkende met een impliciete verwijzing naar Psalm 8 dat Gods lof door de mond der kinderen wordt verkondigd. Magistraat en kerkenraad lieten de gebeurtenis bij notaris Jan Willemsens vastleggen, naar het getuigenis van de vader, de vroedvrouw en een aanwezige wollenaaster. Het pamflet verschaft ook een uitleg. Het in moeders buik roepende kind verwijst naar het Bijbelse verhaal van Jona die in de buik van het zeemonster bekeering predikte (Jona 2:1; Matt.12:38-45). De Antwerpse druk van het pamflet geeft daar nog een eigen draai aan: het is een ‘waerschouwinghe [...] aen die rebelle ende oproerige Hollanders’ dat zij hun leven moeten beteren – een politieke duiding, met andere woorden. De wangeboorte in Enkhuizen werd in het betrokken pamflet moreel geduid: de hoogmoed en liefdeloosheid van de moeder waren er schuld aan.

Zingeving

Het zal duidelijk zijn dat het Rotterdamse pamflet van 1610 in een traditie van symbolische duiding en morele zingeving van wondergeboorten staat. Het is tegelijk het laatst bekende Hollandse voorbeeld van een afzonderlijk gedrukt bericht over een mismaakt geboren kind. De uitgever spreekt van een ‘schrickelijck teken’ in de Pannekoekstraat, en een ‘wonderlijck’ voorval bij een tijkwerkers-